



**XXI. MEZINÁRODNÍ KOLOKVIUM O REGIONÁLNÍCH VĚDÁCH. SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ.**

**21<sup>ST</sup> INTERNATIONAL COLLOQUIUM ON REGIONAL SCIENCES. CONFERENCE PROCEEDINGS.**

Place: Kurdějov (Czech Republic)  
June 13-15, 2018

Publisher: Masarykova univerzita, Brno

**Edited by:**

Viktorie KLÍMOVÁ

Vladimír ŽÍTEK

*(Masarykova univerzita / Masaryk University, Czech Republic)*

**Vzor citace / Citation example:**

AUTOR, A. Název článku. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *XXI. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. s. 1–5. ISBN 978-80-210-8969-3.

AUTHOR, A. Title of paper. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *21<sup>st</sup> International Colloquium on Regional Sciences. Conference Proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. pp. 1–5. ISBN 978-80-210-8969-3.

*Publikace neprošla jazykovou úpravou. / Publication is not a subject of language check.*

*Za správnost obsahu a originalitu výzkumu zodpovídají autoři. / Authors are fully responsible for the content and originality of the articles.*

© 2018 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-8969-3

ISBN 978-80-210-8970-9 (online : pdf)

# ROZMÍSTĚNÍ PRŮMYSLOVÝCH FIREM VE VENKOVSKÝCH OBLASTECH – PŘÍPADOVÁ STUDIE ČTYŘ MORAVSKÝCH MIKROREGIONŮ

Spatial distribution of manufacturing firms in rural areas – case study of  
four Moravian microregions

LUCIE KOKEŠOVÁ

SIMONA ŠŤASTNÁ

*Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje* *Dept. of Human Geography and Regional Develop.*  
*Přírodovědecká fakulta* *Faculty of Natural Sciences*  
*Ostravská univerzita* *University of Ostrava*  
✉ *Chittussiho 10, 710 00 Ostrava, Czech Republic*  
*E-mail: P17038@student.osu.cz, P17041@student.osu.cz*

## **Anotace**

Tradičně bývaly venkovské oblasti spojovány se zemědělstvím, nikoli s průmyslem. Postupně se však identita rurálních regionů měnila a jejich původně dominantní zemědělská funkce byla nahrazena větší variabilitou funkcí. Tato práce se zaměřuje na zpracovatelský průmysl ve venkovských oblastech. Pro účely práce byly vybrány tři správní obvody z Moravskoslezského kraje (Kravaře, Odry a Nový Jičín) a jeden správní obvod z kraje Zlínského (Uherské Hradiště). Cílem je na příkladu vybraných regionů identifikovat nejvýznamnější lokalizační faktory průmyslových firem, charakterizovat a vysvětlit specifika odvětvové struktury průmyslu ve venkovských regionech. Z metodologického hlediska se jedná o případovou komparativní studii, doplněnou o metody popisné statistiky. Hlavním zjištěním je, že v průběhu sledovaných let došlo ve všech územích k nárůstu diverzity odvětvové struktury, avšak podnikatelské subjekty i nadále podnikají zejména v tradičních odvětvích zpracovatelského průmyslu. Bylo zjištěno, že podniky zpracovatelského průmyslu se koncentrují především do populačně větších venkovských obcí.

## **Klíčová slova**

venkov, venkovské regiony, zpracovatelský průmysl, odvětvová struktura, lokalizace

## **Annotation**

Development of rural areas has been traditionally associated with agriculture rather than manufacturing. Gradually the identity of the rural areas changed, and its originally dominant agriculture function has evolved into broader variety of functions. Our research focuses on the manufacturing industry in rural areas. For the case studies were selected three microregions located in Moravian-Silesian Region (Kravaře, Odry, Nový Jičín) and one microregion located in Zlín Region (Uherské Hradiště). The aim is to identify the most important localizations factors of industrial firms, characterize and explain the specifics of the sectoral structure of industry in selected rural regions. From a methodological point it is the comparative case study. The comparative case study is supplemented by descriptive statistics. We found that in the period diversity of industrial structure has increased significantly. Traditional lower-tech manufacturing industries still dominate, however. It was found that the manufacturing firms are concentrated mainly in larger rural municipalities.

## **Key words**

countryside, rural regions, manufacturing industry, industrial structure, localisation

**JEL classification:** R12

## 1. Úvod

Ačkoli venkovský prostor pokrývá ve většině států světa rozhodující část území, pro jeho vymezení neexistuje jednoznačná a všemi uznávaná definice. Halfacree (1993) popisuje čtyři základní přístupy definování venkova. Deskriptivní definice jsou založeny na využití statistických ukazatelů. Sociokulturní definice vymezují vesnickou a městskou společnost na základě kulturní a sociální charakteristiky lidí. Vesnická společnost je založena na silné sociální interakci a vzájemné sounáležitosti. Třetí přístup, pojímající venkov jako lokalitu, se nesnaží definovat venkovský prostor pouze ve vztahu k městskému prostředí, ale snaží se pohlížet na venkovské oblasti jako samostatný celek. Definice pojímající venkov jako sociální reprezentaci jsou zaměřeny na subjektivní vnímání jednotlivce.

Venkovský prostor se v průběhu posledních dekad významně proměnil. Došlo k přesunu části pracovních míst v některých odvětvích zpracovatelského průmyslu, diverzifikaci ekonomických aktivit a postupnému snižování podílu zemědělství na zaměstnanosti. K přetváření venkovského prostoru přispěl proces globalizace. Díky globalizaci jsou venkovské zdroje integrovány do globální ekonomiky a na venkově dochází k rozvíjení komoditních řetězců (Woods, 2013). Strukturální změny na venkově podpořil zejména proces restrukturalizace (Hoggart a Panigua, 2001). Během restrukturalizace došlo k odklonu od zemědělské produkce a k nárůstu konzumní funkce venkova (Hruška, Konečný, 2011). Podle Landabaso a kol. (1999) se v současnosti do venkovských oblastí soustřeďují především malé a střední firmy, které jsou zaměřeny na tradiční odvětví: zemědělství, lesnictví, lehká odvětví zpracovatelského průmyslu a některá odvětví podnikatelských služeb, například aktivity vázané na cestovní ruch. Tyto firmy jsou nejčastěji zakládány samostatně výdělečnými osobami a často se jedná o rodinné podniky, které jsou více flexibilní a jsou schopny se rychleji adaptovat na technologické změny (Fuà, 1983).

Rozmístění socioekonomických aktivit na venkově je ovlivněno souhrnem lokalizačních faktorů (Svobodová, 2011). Důležitou roli při lokalizaci podniku hraje geografická blízkost příbuzných odvětví, protože skrze ně se mohou akumulovat nekodifikované znalosti či lokální vedlejší efekty zahrnující šíření znalosti – local knowledge spillovers (Virkkala, 2007). Další výhody plynoucí ze společné lokalizace mohou být snížené náklady na výrobu, infrastrukturu a snižování transakčních nákladů (Malberg a Maskell, 2003; Belussi, 2004 in Virkkala, 2007 s. 515). Mnohdy je blízkost příbuzných odvětví zapříčiněná tzv. spin-off závody, což jsou podniky, které původně byly součástí větší firmy, avšak se oddělily. Průmyslové firmy rovněž mohly vzniknout v rámci konceptu path dependency, což znamená odraz minulosti do aktuálního stavu (Martin, 2006 a Jungwiertová, 2008, in Rumpel, 2011 s. 97). Přední ekonomičtí geografové tvrdí, že dlouhodobý rozvoj průmyslu ve venkovských regionech vykazuje silnou závislost na „zvolené cestě“ (path-dependency), dlouhodobou stabilitu lokalizace, odvětvové a velikostní struktury (Isaksen, 2014). Pro venkov je významný také koncept windows of locational opportunity. Tento koncept znamená, že na daném území neexistuje jeden dominantní sektor a vytváří se tzv. „volnost pro lokalizaci průmyslového odvětví“ (Martin, 2006 a Jungwiertová, 2008, in Rumpel, 2011, s. 97).

Výše zmíněný koncept path-dependency je relevantní též pro vysvětlení dlouhodobého vývoje průmyslu ve venkovských oblastech Česka. Již v preindustriálním období se na území Česka rozvíjela manufakturní výroba. Vznikaly například textilní, kožedělné, sklářské a potravinářské manufaktury. Lokalizaci manufakturních výroben ovlivňovala naleziště paliv a blízkost vodních toků jako zdroje energie. V důsledku toho se manufaktury soustředily do příhraničních venkovských obcí, které byly charakteristické lesy a tím pádem přebytky dřeva. V 19. století bylo dřevo jako energetická surovina nahrazeno uhlím, proto od druhé poloviny 19. století začaly základny těžkého průmyslu vznikat v uhelných pánvích (Mareš, 1988). Během socialistického období význam průmyslu nadále rostl. O lokalizaci podniků již nerozhodovaly tržní mechanismy, ale státní plánovací instituce. Podniky vznikaly zejména v blízkosti ložisek nerostných surovin a blízkosti odbytu (Mištera, 1975). Hlavní ekonomická činnost, která byla během socialistického období na venkově podporována, bylo zemědělství, mnohdy jen s malou přidruženou průmyslovou výrobou. Restrukturalizace se na českém venkově začíná projevovat intenzivně od roku 1989, kdy byl český venkov vystaven působení některých procesů, které lze souhrnně pojmenovat jako posttotalitní transformací (Perlín, 1999).

Tato práce reaguje na výše uvedené trendy a hodnotí specifika rozvoje průmyslové výroby ve venkovských oblastech Česka. Cílem je na příkladu vybraných regionů identifikovat nejvýznamnější lokalizační faktory průmyslových firem, charakterizovat a vysvětlit specifika odvětvové struktury průmyslu ve venkovských regionech.

## 2. Data a metody

Jako mikroregion byla zvolena území správních obvodů – obcí s rozšířenou působností. Venkovské obce jsou pro účel této práce vymezeny na základě deskriptivní definice, podle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, kde všechny obce, které mají nad 3000 obyvatel, jsou považovány za město. Z metodologického hlediska se jedná o případovou komparativní studii<sup>6</sup> doplněnou o metody popisné statistiky, založené na sběru sekundárních statistických dat, které byly čerpány ze stránek Českého statistického úřadu, Administrativního registru ekonomických subjektů a Oficiálního serveru českého soudnictví. Základem naší práce se stala námi vytvořená databáze, která zahrnovala všechny právnické osoby a některé fyzické osoby (zaměstnavatelé), jejichž činnost spadá do odvětví zpracovatelského průmyslu podle klasifikace NACE rev. 2.0 10–33. Do databáze nebyly zahrnuty ekonomické subjekty, které neměly činnosti zpracovatelského průmyslu uvedeny na prvním místě.

Technika vyhodnocení a interpretace dat se opírala především o statistické ukazatele. Prostřednictvím Giniho indexu jsme zachytily (ne)rovnoměrnost rozmístění jednotlivých firem zpracovatelského průmyslu. Specializace regionu na daná odvětví byla zjišťována na základě lokalizačního kvocientu. Pro charakteristiku míry specializace odvětvové struktury zaměstnanosti byl využit Herfindahl-Hirschmannův index vztažený k roku 1987 a 2015. Herfindahl-Hirschmannův index se vypočítá dle níže uvedeného vzorce,  $p_j$  označuje podíl odvětví  $j$  na celkové hodnotě ukazatele. Nabývá hodnot 0 až 10 000, přičemž hodnota 10 000 znamená maximální regionální specializaci na jedno odvětví (George, Joll, Lynk 1992, s. 134).

$$HHI = \sum_{j=1}^m (p_j * 100)^2$$

Finger-Kreinínův index jsme využily k vyhodnocení změny odvětvové struktury regionu mezi dvěma lety. Vypočítá se dle následujícího vzorce, přičemž  $e_j$  = podíl odvětví  $j$  na zaměstnanosti regionu,  $t1$  a  $t2$  = první a poslední rok ve sledovaném období. Index nabývá hodnot 0 až 1. Čím bude hodnota Finger-Kreinínova indexu vyšší, tím více se odvětvová struktura regionu změnila (Ženka a kol. 2013, s. 19–22).

$$FKI = \frac{\sum_{i=1}^m |e_{j t1} - e_{j t2}|}{2}$$

## 3. Výsledky

Pro zpracování empirické části byla vybrána čtyři modelová území, konkrétně SO ORP Kravaře, Nový Jičín, Odry a Uherské Hradiště. Při výběru území jsme pracovaly s typologií autorů Perlín, Kučerová, Kučera (2010), kteří vymezují správní obvody podle potenciálu rozvoje. SO ORP Kravaře a Odry podle potenciálu rozvoje označují jako moravské periferie, na druhou stranu SO ORP Nový Jičín a Uherské Hradiště jako moravský vybavený venkov. Pro oblasti, které jsou označeny jako moravské periferie je typická vysoká míra nezaměstnanosti a poměrně nízký index vzdělanosti. Předpokládáme, že díky těmto nepříznivým faktorům bude počet podnikatelských subjektů ve SO ORP Kravaře a Odry nízký. Vybavený moravský venkov se vyznačuje příznivým rozvojovým potenciálem a občané vykazují vysokou angažovanost, proto se domníváme, že se zde oproti moravským periferiím bude nacházet více podnikatelských subjektů.

**Tabulka 3.: Základní údaje o správních obvodech**

Název SO ORP	Počet venkovských obcí	Počet obyvatel ve venkovských obcích
Kravaře	5	3 605
Nový Jičín	15	25 013
Odry	8	4 069
Uherské Hradiště	42	40 517

Zdroj: Český statistický úřad: Veřejná databáze, vlastní zpracování; data vztažena k 1. 1. 2016

Historicky se v těchto regionech rozvíjely řemeslné aktivity navázané na zemědělskou produkci, zejména potravinářská výroba (Jirásek a kol., 2015; Poodří, 2005; Bednář, 1970; Chobot, 2008).

Během industriálního období byly SO ORP Kravaře a SO ORP Odry charakteristické zalesněnou krajinou, přičemž bohaté zásoby dřeva umožnily vznik manufakturní výroby (Mareš, 1988). Ve SO ORP Kravaře se rozvíjelo pivovarnictví, textilní a kovozpracující výroba (Jirásek a kol., 2015), na území SO ORP Odry pak textilní a oděvní průmysl, posléze kovozpracující a dřevozpracující průmysl (Mareš, 1988). Pro území SO ORP Nový Jičín byly charakteristické soukenické dílny, dále se zde stejně jako ve SO ORP Uherské Hradiště rozvíjel

<sup>6</sup> Příkladem využití komparativní studie jsou práce Kofroně (2012), Slavíkové (2017) a Rudincové (2017).

potravinářský průmysl (hojně vznikaly mlékárny, lihovary, mlýny), textilní a oděvní průmysl. Na území SO ORP Uherské Hradiště se také díky příhodným fyzicko-geografickým podmínkám rozvíjely cukrovary, dále pak dřevozpracující průmysl (Chobot, 2008; Bartoš, 1982).

Změny ve vývoji zprůmyslnění v zájmových oblastech přicházejí během 19. století. Ve SO ORP Kravaře a SO ORP Odry k rozvoji průmyslu přispělo vybudování železniční tratě. Provozovny zpracovatelského průmyslu se soustředily zejména do obcí, kterými železniční trať procházela (Bombera, 2000). Ve SO ORP Nový Jičín se vývoj zprůmyslnění projevoval zejména ve větších městech, kde se zakládaly podniky zpracovatelského průmyslu. Jako výjimku lze zmínit například založení firmy v Šenově u Nového Jičína, která se zabývala výrobou kočárových svítel. Zastoupení průmyslu ve venkovských oblastech SO ORP Uherské Hradiště bylo dle Bartoše (1982) spíše výjimečné, průmysl byl lokalizován převážně ve městech.

**Tabulka 4: Herfindahl-Hirschmannův index a Finger-Kreininův index změn odvětvové struktury zaměstnanosti**

Název SO ORP	HHI 2015	FKI
Kravaře	6 717	0,19
Odry	2 092	0,50
Nový Jičín	3 809	0,94
Uherské Hradiště	1 603	0,85

Zdroj: Pracovníci a mzdové fondy socialistického sektoru národního hospodářství v krajích a okresech podle odvětví národního hospodářství v ČR za rok 1987; ARES; vlastní zpracování

Pro charakteristiku míry specializace odvětvové struktury zaměstnanosti zpracovatelského průmyslu byl vypočítán Herfindahl-Hirschmannův index (HHI). Hodnota HHI za rok 1987 není uvedena v žádném správním obvodu, protože zastoupení průmyslových podniků bylo nevýznamné. Ve venkovských obcích SO ORP Odry se v roce 1987 nenacházela žádná provozovna zpracovatelského průmyslu. Továrny, které ve venkovských obcích působily před rokem 1948, společně se socialistickým obdobím zanikly. V roce 1987 se ve SO ORP Kravaře nacházela pouze jedna venkovská firma. V obci Chuchelná se nacházel podnik s názvem Lisovny nových hmot, Vrbno, s. p., jehož činnost spočívala ve výrobě pryžových a plastových výrobků. Významnost této firmy dokládá vypočítaný lokalizační kvocient pro rok 1987, který udává specializaci regionu na dané odvětví. Hodnota lokalizačního kvocientu pro CZ-NACE-22 v roce 1987 činila 8,4. Vysoká míra specializace byla dále vykázána ve SO ORP Nový Jičín. Ve venkovské obci Jeseník nad Odrou působila jediná firma, a to SM Mlýny, Olomouc, jejíž obor činnosti byl potravinářský průmysl. Na venkově SO ORP Uherské Hradiště bylo v roce 1987 lokalizováno sedm podniků zpracovatelského průmyslu a hodnota HHI byla 4 053, dominantní pozici měl potravinářský průmysl, jehož zárodky na území správního obvodu můžeme datovat do předindustriálního období. Hodnota lokalizačního kvocientu pro CZ-NACE-10 činila 5,3, což vypovídá o tom, že se venkovské obce specializovaly na dané odvětví více než stát. Nejvýznamnějším zaměstnavatelem byly Slovácké konzervárny v obci Babice.

Finger-Kreininův index změn odvětvové struktury zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu byl pro modelová území vypočítán za období mezi lety 1987 až 2015. Z výše uvedené tabulky je patrné, že se odvětvová struktura zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu nejvíce změnila ve SO ORP Nový Jičín, nejméně pak ve SO ORP Kravaře. Ve venkovských obcích SO ORP Kravaře během sledovaných let vzniklo sedm nových odvětví zpracovatelského průmyslu, avšak počet osob ve zpracovatelském průmyslu poklesl. Důvodem poklesu počtu zaměstnaných osob ve zpracovatelském průmyslu je snížení zaměstnanosti ve firmě zabývající se výrobou pryžových a plastových výrobků, a to téměř o 300 osob. Nejvíce subjektů na území SO ORP Kravaře podniká ve výrobě nápojů, avšak největším zaměstnavatelem je stále výroba pryžových a plastových výrobků. Během let 1987 až 2015 ve SO ORP Nový Jičín vzniklo celkem třináct odvětví zpracovatelského průmyslu. Firma SM Mlýny, Olomouc, která v oblasti působila v roce 1987, v současné době již neexistuje, avšak dala vzniku podniku, který vyrábí krmné směsi pro zvířata. Ve venkovské obci Šenov u Nového Jičína (v roce 1994 došlo k dezintegraci obce od Nového Jičína) znovu figuruje významná firma Varroc lightning system s.r.o., která je největším zaměstnavatelem v celém správním obvodu a zabývá se výrobou automobilových světel. Právě výroba elektrických zařízení je dominantním odvětvím celého regionu (hodnota lokalizačního kvocientu 5,8) a zároveň největším odvětvím v počtu ekonomicky aktivních osob. Nejvíce ekonomických subjektů je však registrováno v kovodělném průmyslu.

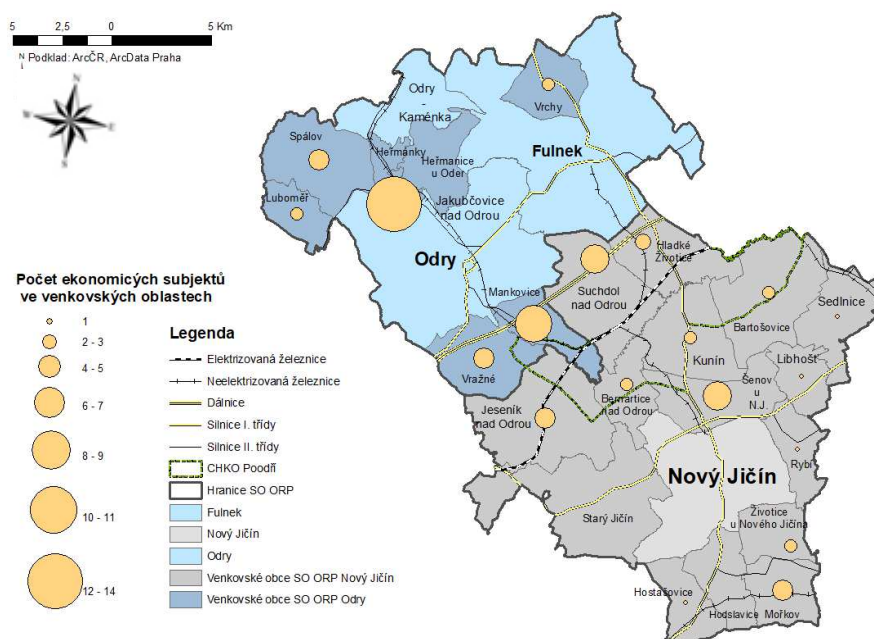
Poměrně vysoká hodnota FKI je zachycena i ve SO ORP Odry. V roce 1987 se ve venkovských obcích SO ORP Odry nenacházela žádná provozovna zpracovatelského průmyslu, avšak v roce 2017 ve venkovských obcích probíhala výroba ve dvanácti odvětvích zpracovatelského průmyslu. Nejvíce ekonomických subjektů vykazuje kovozpracující průmysl, který je ve správním obvodu rovněž dominantním zaměstnavatelem. Ve SO ORP



Uherské Hradiště probíhá výroba v šestnácti odvětvích zpracovatelského průmyslu. Je zde zachycena návaznost podniků na ty, které na území působily v roce 1987 (Mlékárna v Nedakonicích a Slovácké konzervárny). Specializace území se během sledovaného období přesunula od průmyslu potravinářského ke kovodělnému. V kovodělném průmyslu ve SO ORP Uherské Hradiště podniká nejvíce subjektů a také je dominantním zaměstnavatelem. Důvodem této specializace může být návaznost na letecký průmysl – firmy mohly podle konceptu path dependency navazovat na tradiční odvětvovou strukturu oblasti a využívat místní kvalifikovanou pracovní sílu (př. Alucast s.r.o., Kovokon Popovice). Specializaci SO ORP Uherské Hradiště na kovodělný průmysl ovlivňuje také Česká zbrojovka v Uherském Brodě. Té například firma JK nástroje nacházející se na území SO ORP Uherské Hradiště, dodává komponenty. Největší ekonomické subjekty z hlediska počtu zaměstnaných osob se nacházejí ve SO ORP Nový Jičín a SO ORP Uherské Hradiště. Ve SO ORP Kravaře a Odry jsou především zastoupeny mikropodniky.

O (ne)rovnoměrnosti rozmístění podniků zpracovatelského průmyslu vypovídá hodnota Giniho indexu. Nejvyšší nerovnoměrnost rozmístění podniků zpracovatelského průmyslu bylo shledáno ve venkovských obcích SO ORP Uherské Hradiště (hodnota Giniho indexu 0,65). Firmy se nejčastěji koncentrují v populačně větších obcích na hranicích správního obvodu a také v těsné blízkosti významných průmyslových center, kterými jsou například Kunovice či Uherský Brod. Lokalizaci podniků zároveň ovlivňuje dopravní infrastruktura, jelikož subjekty se nacházejí v obcích, kterými prochází silnice první třídy, která zajišťuje spojení s významnými průmyslovými centry – právě v této oblasti se nacházejí i významní odběratelé vyrobených produktů. Pro venkovské průmyslové podniky je také typická lokalizace do areálů bývalých zemědělských družstev.

**Obr. č. 1: Rozmístění ekonomických subjektů v SO ORP Nový Jičín a SO ORP Odry v roce 2015**



Zdroj: ARES; vlastní zpracování

Výše přiložená mapa ukazuje poměrně významnou nerovnoměrnost v rozmístění firem zpracovatelského průmyslu ve SO ORP Odry (hodnota Giniho indexu 0,52). Ve SO ORP Odry sehrávají při rozmístění provozoven důležitou roli přírodní faktory, jelikož do správního obvodu zasahuje chráněná krajinná oblast Poodří, která omezuje lokalizaci průmyslových firem. Lokalizaci podniků ovlivňuje velikost venkovských obcí a také jejich průmyslová historie. Obce, které se vyznačují nízkou populační velikostí a zároveň nízkým indexem vzdělanosti nevykazují žádné provozovny zpracovatelského průmyslu. Hodnota Giniho indexu pro SO ORP Nový Jičín činí 0,41. Ačkoli je dle Giniho koeficientu rozmístění podniků zpracovatelského průmyslu poměrně rovnoměrné, jejich vyšší koncentrace je zpozorována stejně jako v ostatních správních obvodech v populačně větších venkovských obcích (v zázemí města Nový Jičín a při hranicích se správním obvodem Odry). Při lokalizaci podniků hraje stejně jako ve SO ORP Uherské Hradiště důležitou roli dopravní infrastruktura, jelikož se subjekty koncentrují zejména v blízkosti silnice první třídy či dálnice. Jistá podobnost mezi SO ORP Nový Jičín a Uherské Hradiště je také shledána v tom, že i zde průmyslové podniky vznikají v bývalých areálech zemědělských družstev. Některé firmy zpracovatelské průmyslu vznikaly na principu spin-off závodů, především ze strojírenských přidružených výrobních družstev apod.

Dle Giniho indexu (hodnota 0,2) jsou podnikatelské subjekty nejrovnoměrněji rozmístěny ve SO ORP Kravaře, avšak u populačně nejmenších obcí nebyly shledány žádné podnikatelské subjekty. Stejně jako ve SO ORP Odry rozmístění subjektů ovlivňuje průmyslová historie jednotlivých obcí. Nejvíce firem se nachází v obcích, které se vyznačují bohatou průmyslovou tradicí.

#### 4. Závěr

Tento příspěvek si kladl za cíl na příkladu vybraných regionů identifikovat nejvýznamnější lokalizační faktory průmyslových firem, charakterizovat a vysvětlit specifika odvětvové struktury průmyslu ve venkovských regionech.

Ve všech správních obvodech byla identifikována dlouhodobá kontinuita specializace, která má vliv na odvětvovou strukturu průmyslu. Výroba stále probíhá v tradičních odvětvích, jako je potravinářský průmysl, výroba nápojů či kovodělný průmysl. V současné době specializaci SO ORP Nový Jičín a SO ORP Kravaře ovlivňuje jedna dominantní firma, která je rovněž největším zaměstnavatelem. Ve SO ORP Nový Jičín se jedná o specializaci na elektrotechnický průmysl a ve SO ORP Kravaře na výrobu pryžových a plastových výrobků. Odvětvová struktura zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu se nejvíce změnila ve SO ORP Nový Jičín, nejméně pak ve SO ORP Kravaře.

Ve venkovských oblastech nejčastěji vznikají malé a střední rodinné podniky a jejich lokalizace je ovlivněna trvalým bydlištěm zakladatelů. Firmy jsou obvykle založeny na vysokém stupni integrace a kooperace s místními aktéry a zaměstnávají zejména místní obyvatelé. Tato zjištění se shodují se závěry Fuà (1983) a Courtneyho (2008). V malých venkovských obcích s nepříznivou vzdělanostní strukturou se nenacházejí žádné provozovny zpracovatelského průmyslu. Toto zmiňuje ve své práci i Hruška (2014), který se zabýval mj. analýzou průmyslu ve venkovských částech Moravskoslezského kraje. Z hlediska počtu zaměstnaných osob se největší ekonomické subjekty nacházejí ve SO ORP Nový Jičín a nejmenší ve SO ORP Odry. Rozmístění průmyslových firem v jednotlivých správních obvodech neodpovídá konceptu windows of locational opportunity.

Ve SO ORP Nový Jičín a Uherské Hradiště se podniky koncentrují v oblastech s příhodnou dopravní infrastrukturou a také v obcích, které se nacházejí v blízkosti velkých měst. Pro oba správní obvody je rovněž typické, že provozovny zpracovatelského průmyslu vznikaly v areálech bývalých zemědělských družstev a jejich specializace vznikla na bázi spin-off závodů z přidružených výrobních družstev. Pro správní obvody Kravaře a Odry je charakteristický vysoký počet podniků v obcích, které se vyznačují bohatou průmyslovou historií. V minulosti lokalizaci firem zpracovatelského průmyslu ve SO ORP Kravaře a Odry ovlivňovala dopravní infrastruktura, jelikož se podniky koncentrovaly do obcí, kterými procházela železniční trať. V současné době je však zjištěno, že dopravní infrastruktura nepodmiňuje rozmístění provozoven zpracovatelského průmyslu. Ve SO ORP Odry je navíc lokalizace podniků ovlivněna fyzicko-geografickými podmínkami. Na území správního obvodu zasahuje CHKO Poodří.

#### Literatura

- [1] ARES, (2013). *Administrativní registr ekonomických subjektů* [online]. Ministerstvo financí ČR, [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: [www.info.mfcr.cz/ares/ares\\_es.html](http://www.info.mfcr.cz/ares/ares_es.html)
- [2] BARTOŠ J., SCHULZ J., TRAPL M., (1982). *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–60*. Svazek VIII. 1. vyd. Ostrava: Profil., pp. 355. ISBN 509-21-85.7-48-016-82.
- [3] BEDNÁŘ K., (1970). *Rozmístění průmyslu v českých zemích na počátku 20. století* (1902). 1. vyd. Praha: Academia, vydavatelství České akademie věd., pp. 238.
- [4] BOMBERA, J., (2000). *Továrníci 1828–2000*. Moravský Beroun: Moravská expedice. ISBN 80-902730-8-5.
- [5] COURTNEY, P., LÉPICIER, D., & SCHMITT, B., (2008). Spatial patterns of production linkages in the context of Europe's small towns: how are rural firms linked to the local economy?. *Regional Studies*, vol. 42, no. 3, pp. 355–374. ISSN 0034-3404.
- [6] FUÀ, G., (1983). Rural industrialisation in later developed countries: the case of Northeast and Central Italy. *PSL Quarterly Review*, vol. 36, no. 147, pp. 351–377. ISSN 2037-3643.
- [7] GEORGE, K., JOLL C. a LYNK E., (1992). *Industrial organisation: competition, growth, and structural change*. 4th ed. New York: Routledge. ISBN 0-415-07850-4.
- [8] HALFACREE, K., (1993). Locality and Social Representation: Space, Discourse and Alternative Definitions of the Rural. *Journal of Rural Studies.*, vol. 9, no. 1, pp. 23–37. ISSN 07430167. DOI: 10.1016/0743-0167(93)90003-3.
- [9] HOGGART, K., PANIAGUA, A., (2001). What rural restructuring? *Journal of Rural Studies*, vol. 17, no. 1, pp. 41–62. ISSN 0743-0167. DOI: 10.1016/S0743-0167(00)00036-X.

- [10] HRUŠKA, V., (2013). *Diferenciace venkovského prostoru na příkladu Moravskoslezského kraje*. [Disertační práce] Brno: Masarykova univerzita.
- [11] HRUŠKA, V., KONEČNÝ, O., (2011). Současný venkov v kontextu postproduktivistického přechodu: rozdílné předpoklady konkurenceschopnosti.“ in J. Ježek, L. Kaňka (eds.). *Konkurenceschopnost a udržitelný rozvoj malých měst a venkovských regionů v České republice*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, pp. 72–80. ISBN 978-80-261-0094-2.
- [12] CHOBOT K., A KOL., (2008). *Historie a současnost podnikání na Novojičínsku*. 1. vyd. Žehušice: Městské knihy s. r. o., pp. 335. ISBN 978-80-86699-51-6.
- [13] ISAKSEN, A. (2014). Industrial development in thin regions: trapped in path extension?. *Journal of Economic Geography*, vol.15, no. 2015, pp. 585–600. ISSN 1468-2702. DOI: 10.1093/jeg/lbu026.
- [14] JIRÁSEK, Z., a kol., (2015). *Historie a současnost podnikání na Opavsku*. 2. vydání. Žehušice: Městské knihy. Historie a současnost podnikání v regionech ČR. ISBN 978-80-86699-81-3.
- [15] KOFROŇ, J. (2012). Kvalitativní metody jako nástroj nomotetického poznání, aneb má se česká geografie co učit? *Geografie*, vol. 117, no. 3, pp. 308–328. ISSN 1212-0014.
- [16] MAREŠ, J., (1988). Industrializace Československa – její klady a zápory. *Sborník Československé geografické společnosti*, vol. 93, no. 3, pp. 183–198. ISSN 0036-5254.
- [17] MIŠTERA, L., (1975). Rozvoj Československého průmyslu a jeho strukturální změny (1945–1975). *Sborník Československé společnosti zeměpisné*, vol. 1975, no. 4, pp. 276–279.
- [18] PERLÍN, R., (1999). Venkov, typologie venkovského prostoru. *Česká etnoekologie, Etnoekologické semináře v Liběchově*, pp. 87–104. ISBN 80-238-4932-8.
- [19] PERLÍN, R., KUČEROVÁ S. a KUČERA Z., (2010). Typologie venkovského prostoru Česka. *Geografie*, vol. 115, no. 2, pp. 161–187. ISSN 1212-0014.
- [20] Poodří (2005): *Časopis obyvatel horní Odry*, vol. 1, no. 8. ISSN 1803-2338.
- [21] *Pracovníci a mzdové fondy socialistického sektoru národního hospodářství v krajích a okresech podle odvětví národního hospodářství v ČSR za rok 1987*.
- [22] RUDINCOVÁ, K. (2017). The Right to Self-determination or Inviolability of Borders in the Horn of Africa? The African Union Approach. In Riegl M., Doboš B. (eds) *Unrecognized States and Secession in the 21st Century*. Springer, Cham. ISBN 978-3-319-56913-0. DOI: 10.1007/978-3-319-56913-0\_11.
- [23] RUMPEL, P., (2011). *Komplexní regionální marketing periferního rurálního regionu Jesenicko*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, pp. 244. ISBN 978-807380-320-9.
- [24] SLAVÍKOVÁ, L., SYRBE, R.U, SLAVÍK, J., BERENS, A. (2017). Local environmental NGO roles in biodiversity governance: a Czech-German comparison. *Geoscape*, vol. 11, no. 1, pp. 1–15. ISSN 1802-1115. DOI: 10.1515/geosc-2017-0001.
- [25] SVOBODOVÁ, H., (2011). *Synergie ve venkovském prostoru*. 1. vyd. Brno: GaREP, pp. 115. ISBN 978-80-904308-8-47.
- [26] Veřejná databáze, (2017). *Český statistický úřad* [online]. Praha. [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: [https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?\\_afz=uzivdotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=](https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?_afz=uzivdotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=)
- [27] VIRKKALA, S., (2007). Innovation and Networking in Peripheral Areas – a Case Study of Emergence and Change in Rural Manufacturing. *European Planning Studies*, vol. 15, no. 4, pp. 511–529. ISSN 0965-4313. DOI: 10.1080/09654310601133948.
- [28] WOODS, M., (2013). Regions engaging globalization: A typology of regional responses in rural Europe. *Journal of Rural and Community Development*, vol. 8, no. 3, pp. 113–126. ISSN 1712-8277.
- [29] ŽENKA J., a kol., (2013). Industrial specialization and economic performance of small city-regions: evidence from Czechia IN Krtička, L., Ženka, J. (eds.): *Political factors of economic growth and regional development in transition economies*. Ostrava: Ostravská univerzita. 1. vyd., pp. 19–22 ISBN 978-80-7464-357-6.

**Příspěvek byl zpracován v rámci grantu SGS16/PřF/2018 Rozmístění kreativních odvětví v českých metropolitních regionech.**